

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine of 28.06.1996 [Electronic resource]. – Access mode : [http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg= 254%EA%2F96-%E2%F0](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/law2/main.cgi?nreg=254%EA%2F96-%E2%F0).
2. Law of Ukraine “On General Prosecutor’s Office” of 11.05.1991 № 1789-XII [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
3. Law of Ukraine “On General Prosecutor’s Office” of 10.14.2014 № 1697-VII // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2014. – № 87. – Art. 2471.
4. “Criminal Procedure Code of Ukraine” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2012. – № 37. – Art. 1370.
5. “Criminal Procedure Code of the Russian Federation of 18.12.2001 № 174-ФЗ” [Electronic resource]. – Access mode : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_173436/?frame=5864.
6. “The Universal Declaration of Human Rights of 10.12.1948” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2008. – № 93. – Art. 3103.
7. “European Convention on Human Rights of 04.11.1950” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 1998. – № 13. – Art. 270.
8. “International Covenant on Civil and Political Rights of 12.16.1996” [Electronic resource]. – Access mode : <http://minjust.gov.ua>
9. Loboiko L.M. *Kriminal'niy proces* [Criminal Procedure] : textbook / L.M. Loboiko – Kyiv : Istina, 2014. – 432 p.
10. “Decision of the Constitutional Court of Ukraine of 21.04.2008 №5-пр/2008 on case upon the request of General Prosecutor’s Office of Ukraine on official interpretation of provisions of the part 2 of the article 122 of the Constitution of Ukraine, part 3 of the article 2 of the Law of Ukraine “On General Prosecutor’s Office” (case of official interpretation of the phrase “term of office of Prosecutor General of Ukraine”)” // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2008. – № 28. – Art. 905.

УДК 341.645: 341.231.14

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ
ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ
В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ**

Завгородня К.В., ад’юнкт, ст. лейтенант міліції

*Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,
просп. Гагаріна, 26, м. Дніпропетровськ, Україна
korrieverson@rambler.ru*

У статті проводиться теоретичне дослідження нормативно-правових підстав застосування практики Європейського суду з прав людини в кримінальному судочинстві України. Вивчається генезис виникнення нормативно-правових актів України, які регулюють порядок застосування практики Європейського суду з прав людини в кримінальному судочинстві. Автором здійснюється аналіз законодавства України на предмет регламентації порядку та обов’язковості застосування практики Європейського суду з прав людини під час кримінального провадження.

Обґрунтовується, що законодавство України, яке регулює застосування практики Європейського суду з прав людини в кримінальному судочинстві, має комплексний характер.

Ключові слова: кримінальне судочинство, нормативно-правові підстави, застосування, Європейський суд із прав людини, практика Європейського суду з прав людини.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВАНИЯ ПРИМЕНЕНИЯ ПРАКТИКИ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В УГОЛОВНОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ УКРАИНЫ

Завгородняя К.В.

*Днепропетровский государственный университет внутренних дел,
просп. Гагарина, 26, г. Днепропетровск, Украина
korrieverson@rambler.ru*

В статье проводится теоретическое исследование нормативно-правовых оснований применения практики Европейского суда по правам человека в уголовном судопроизводстве Украины. Изучается генезис возникновения нормативно-правовых актов Украины, которые регулируют порядок применения практики Европейского суда по правам человека в уголовном судопроизводстве. Автором осуществляется анализ законодательства Украины на предмет регламентации порядка и обязательности применения практики Европейского суда по правам человека во время уголовного производства. Обосновывается, что законодательство Украины, регулирующее применение практики Европейского суда по правам человека в уголовном судопроизводстве, имеет комплексный характер.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство, нормативно-правовые основания, применение, Европейский суд по правам человека, практика Европейского суда по правам человека.

NORMATIVE AND LEGAL GROUNDS OF THE APPLICATION OF THE CASE-LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN CRIMINAL PROCEEDING OF UKRAINE

Zavgorodnya K.V.

*Dnepropetrovsk state university of internal affairs, av. Gagarin, 26, Dnipropetrovsk, Ukraine
korrieverson@rambler.ru*

In the article the theoretical research is providing the normative and legal grounds of the application of the case-law of the European Court of Human Rights in criminal proceeding of Ukraine. We considered the genesis of the emergence of legal acts of Ukraine, which regulate the procedure for the application of the case-law of the European Court of Human Rights in Criminal Proceedings. The author makes a comparative analysis of the legislation of Ukraine regarding the regulation of the enforcement and the order of the application of the case-law of the European Court of Human Rights during the criminal proceedings. Substantiated that the legislation of Ukraine, which regulates the application of the case-law of the European Court of Human Rights in criminal proceedings, has a complex character. Investigated the norms not only Criminal Procedural Code of Ukraine, as well as special norms normative legal acts.

The author concludes that the need for a thorough scientific study of the problem arose in connection with the constant increase in the number complaints submitted to the European Court of Human Rights against Ukraine, as well as the adoption of a large number of pilot judgments. In confirmation of this information is provided Official statistics of the European Court of Human Rights.

Is established that the main normative and legal acts governing the application of the case-law of the European Court of Human Rights in criminal proceedings in Ukraine are Criminal Procedural Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On the execution of decisions and the application of the case-law of the European Court of Human Rights" № 3477-IV from 23.02.2006.

As a result of the analysis of the legislation of Ukraine the author concluded that the application of the case-law of the European Court of Human Rights in criminal proceedings in Ukraine is not a right but a duty of all subjects of criminal proceedings, as specified directly in p. 5 art. 9 Criminal Procedural Code of Ukraine.

The author concluded that the appeal to the normative and legal bases of application the case-law of the European Court of Human Rights in criminal proceedings of Ukraine will help prevent violations of human rights and freedoms during the pre-trial investigation and trial, will oblige all subjects of criminal proceedings to consider not only the national legislation and judgments of national courts, but also the case-law of the Strasbourg court in justifying its procedural decisions and actions that, in its turn will lead to a reduction in the number of applications to the European court of Human Rights, spending cuts from the budget for the payment of satisfaction on the judgments against Ukraine, as well as will promote the establishment of the rule of law and legality.

Key words: criminal proceedings, normative and legal grounds, application, European Court of Human Rights, case-law of the European Court of Human Rights.

Ефективне здійснення кримінального судочинства України залежить не лише від виконання завдань, визначених у ст.2 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України [1], а й від повноти та своєчасності проведення слідчих (розшукових) дій, відпрацювання й перевірки різних версій скоєння злочину. Так, на думку Ю. Яновича, в умовах реформування кримінального процесуального законодавства слід акцентувати увагу на створенні таких моделей досудового розслідування, які мінімізували б кількість необґрунтованих звинувачень, переслідувань із політичних мотивів, замовних кримінальних проваджень [2, с. 77]. Досягти цієї мети можливо завдяки імплементації міжнародних стандартів забезпечення прав людини у сферу кримінального судочинства України. Доцільно зауважити, що найбільшою мірою зазначені стандарти отримали свій розвиток і закріплення в такій організації, як Рада Європи, а головним інструментом формування таких стандартів стала практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) і рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи.

Підтвердженням цього є існування Плану дій Ради Європи для України на 2011-2014 рр. від 23.06.2011 р. [3], прийняття 13.04.2012 р. нового КПК України [1], згідно з положеннями якого принцип верховенства права та кримінальне процесуальне законодавство України в кримінальному судочинстві повинні застосовуватися з урахуванням практики ЄСПЛ, а також існування Проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», експерти якого допомагають Україні розробити Стратегію реформ сектора юстиції на 2015-2019 рр. [4].

Окремі питання інституту застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві вже ставали предметом наукових досліджень у працях таких учених і практиків, як Н. Борзих, А. Вишневський, О. Капліна, Б. Маланчук, Д. Симонович, В. Сліпченко, О. Соловійов, [5-11], проте нормативно-правові підстави застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України залишаються малодослідженими та потребують свого висвітлення з метою вирішення наявних проблем.

Своєчасність і необхідність зазначеного дослідження пов'язані з постійним збільшенням кількості скарг, що надходять до ЄСПЛ, на Україну, а також із винесенням проти нашої держави великої кількості пілотних рішень. Результати аналізу офіційної статистичної інформації ЄСПЛ вказують, що протягом 1959-2013 рр. ЄСПЛ було винесено 962 рішення проти України [12], при цьому станом на 31.08.2014 р Україна посіла друге місце за кількістю поданих скарг до ЄСПЛ [13].

Ця інформація свідчить про те, що застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України є недостатнім, незважаючи на нормативне закріплення її статусу як джерела права не лише в КПК України, а й у Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. № 3477-VI [14].

Дані статистики свідчать про існування проблеми з визначенням нормативно-правових підстав застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України, а також про підвищену актуальність обраної теми та необхідність її комплексного дослідження.

Метою статті є визначення й аналіз нормативно-правових підстав застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України.

Визначення нормативно-правових підстав застосування практики ЄСПЛ є однією з гарантій дотримання прав людини під час досудового розслідування. Однак насамперед слід з'ясувати, що розуміється під поняттям «підстава застосування».

Згідно з визначенням філософського словника наявність необхідних умов, які є причиною існування певного явища та слугують поясненням для нього, прийнято називати підставами [15, с. 266]. З точки зору етимології термін «підстава» означає причину, достатній привід, який виправдовує що-небудь [16]. При цьому вважаємо за доцільне акцентувати увагу на тому, що визначення підстав застосування практики ЄСПЛ кардинально відрізняється від

підстав застосування норм відповідальності. У першому випадку мова йде про нормативно-правові підстави застосування, тобто про закони та інші нормативно-правові акти, нормами яких передбачається можливість/обов'язковість застосування практики ЄСПЛ, а в другому випадку розглядаються не лише нормативно-правові, а й фактичні підстави – певний факт (правопорушення), за яке настає відповідальність.

Враховуючи встановлені відмінності, пропонуємо розглянути систему нормативно-правових актів України, якими регламентується можливість/обов'язковість застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві нашої держави.

Проголошення Україною в 1991 р. незалежності зумовило відповідні соціально-економічні й політичні зміни. Зокрема, виникла необхідність у проведенні реформи судових і правоохоронних органів. Із цієї причини Верховна Рада України Постановою від 28.04.1992 р. прийняла Концепцію судово-правової реформи в Україні, головною метою якої стало «створення нового законодавства, вдосконалення форм судочинства» [17].

Наступним кроком у реформуванні кримінального судочинства незалежної України стали положення Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР [18], згідно з якими Україна визнала обов'язковою та «без укладення додаткової угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини з усіх питань, які стосуються тлумачення й застосування норм Конвенції».

Для продовження реформування національної судової системи й органів кримінальної юстиції 27.03.2006 р. Верховною Радою України було ратифіковано Протокол № 14 до Конвенції [19], завдяки якому вже сформований міжнародний звичай було закріплено за допомогою позитивної норми.

Також варто відзначити, що в 2006 р. Україна стала першою та єдиною країною-учасницею Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод (далі – ЄКПЛ), яка прийняла спеціальний Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 р. № 3477-IV [14], у ст.17 якого закріплювалося право національних судів під час розгляду справ застосовувати практику ЄСПЛ як джерело права.

Однак, незважаючи на прийняття вказаних нормативно-правових актів, в Україні залишаються невирішеними проблеми виконання рішень ЄСПЛ, а також застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві, про що свідчить повне або часткове невиконання рішень ЄСПЛ, винесених проти нашої держави.

Удосконалення кримінально-процесуального законодавства України в частині регламентації забезпечення прав людини законодавчо закріпилося лише в 2012 р. шляхом прийняття КПК України від 13.04.2012 р. № 4651-VI, у якому були закріплені нові нормативно-правові підстави застосування практики ЄСПЛ у ході кримінального провадження, а саме: 1) практика ЄСПЛ впливала на принцип верховенства права (ч.2 ст.8 КПК України); 2) службові особи органів державної влади були зобов'язані під час кримінального провадження дотримуватися практики ЄСПЛ (ч.5 ст.9 КПК України); 3) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення справи судом визнавалося підставою для перегляду Верховним Судом України судових рішень, які набрали законної сили (п.2 ч.1 ст.445 КПК України). Більше того, норма ст.445 КПК України конкретизувала положення п.1 ч.2 ст.38 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», визначивши предмет і підстави судового розгляду, а також впровадила в систему кримінального судочинства України принцип міжнародного права *restitutio in integrum* (відновлення правового становища заявника настільки, наскільки це можливо, до того стану, який був до порушення ЄКПЛ – К.3.) для потерпілої сторони [20]. Таким чином, у КПК України 2012 р. закріплювалася

обов'язковість застосування практики ЄСПЛ не лише судовими установами, а й усіма суб'єктами кримінального судочинства.

Таким чином, нормативно-правові підстави застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України закріплюються не лише в нормах КПК України, а й в інших нормативно-правових актах, що свідчить про комплексний характер регулювання цього питання, витoki якого сягають 1992 р., коли Верховна Рада України прийняла Концепцію судово-правової реформи в Україні. Саме зазначені дії законодавця стали відправною точкою не лише для імплементації положень ЄСПЛ у правову систему України, а й для нормативного закріплення підстав застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві з метою дотримання прав і свобод людини, прийняття обґрунтованих рішень та здійснення законних дій. Крім того, результат проведеного аналізу законодавства України свідчить, що застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України є не правом, а обов'язком усіх суб'єктів кримінального провадження, про що безпосередньо зазначено в ч.5 ст.9 КПК України.

Резюмуючи викладене, слід зазначити, що звернення до нормативно-правових підстав застосування практики ЄСПЛ у кримінальному судочинстві України дозволить запобігти можливим порушенням прав і свобод людини під час досудового розслідування й судового розгляду, зобов'яже всіх суб'єктів кримінального судочинства (як слідчих і прокурорів, так і слідчих суддів і суди) враховувати не лише національне законодавство та рішення національних судів, а й практику ЄСПЛ під час обґрунтування своїх процесуальних рішень і дій, що у свою чергу приведе до зниження кількості поданих заяв до ЄСПЛ, скорочення витрат із бюджету на виплату сатисфакції за рішеннями ЄСПЛ проти України, у яких констатовано наявність порушень ЄСПЛ, а також сприятиме утвердженню принципів верховенства права та законності.

Міркування, висловлені в статті, не вирішують остаточно проблему, що розглядається, а утворюють базис для подальших досліджень, які доцільно провести за такими напрямками: види актів ЄСПЛ, застосування практики ЄСПЛ із метою недопущення безпідставного обмеження стороною обвинувачення свободи й особистої недоторканності особи, застосування практики ЄСПЛ стороною захисту під час досудового розслідування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Янович Ю. Організаційно-правові проблеми забезпечення ефективного захисту від обвинувачення в кримінальному процесі України / Ю. Янович // Право обвинуваченого на кваліфікований захист та його забезпечення : матер. міжнар. наук.-практ. семінару (м. Харків, 1-2.12.2005 р.) / за ред. В. Сташиса. – Х. ; К. : ЦНТ «Гопак», 2006. – С. 77-79.
3. План дій Ради Європи для України на 2011–2014 рр. від 23.06.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b25.
4. Засідання Керівного комітету Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/118053>.
5. Борзих Н. Діяльність захисника щодо забезпечення прав і свобод підозрюваного та обвинуваченого в кримінальному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика ; судова експертиза ; оперативно-розшукова діяльність» [Електронний ресурс] / Н. Борзих ; Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ. – Режим доступу : <http://advokat-dnepropetrovsk.com/avtoreferaty-advokatura/139-2012-12-11-20-10-03>.

6. Методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ulaf.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/BPD_metodichka1.pdf.
7. Капліна О. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія / О. Капліна. – Х. : Право, 2008. – 296 с.
8. Маланчук Б. Особливості статті 3 ЄКПЛ крізь призму основних принципів тлумачення Конвенції [Електронний ресурс] / Б. Маланчук // Право України. – 2011. – № 7. – Режим доступу : <http://www.info-prensa.com/article-1098.html>.
9. Симонович Д. Європейські стандарти забезпечення прав людини в досудових стадіях кримінального процесу України : монографія / Д. Симонович. – Х. : НікаНова, 2011. – 272 с.
10. Сліпченко В. Вплив практики Європейського суду з прав людини на формування положень нового КПК України [Електронний ресурс] / В. Сліпченко. – Режим доступу : <http://www.dduvs.dp.ua/assets/files/news3/КПК/3.docx>.
11. Соловійов О. Застосування практики Страсбурзького суду як джерела права в Україні : деякі проблемні аспекти / О. Соловійов // Право України. – 2010. – № 10. – С. 207-212.
12. Статистика Європейського суду з прав людини за 1959-2013 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.coe.int/Documents/.pdf>.
13. Статистика Європейського суду з прав людини станом на 31.08.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.echr.coe.int/Documents/.pdf>.
14. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
15. Философский словарь / под ред. И.Т. Фролова. – 4-е изд. – М. : Политиздат, 1981. – 445 с.
16. Підстава [Електронний ресурс] // Словник української мови : в 11 т. / за ред. І.К. Білодіда. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/s/pidstava>.
17. Зібрання законодавства України. – К. : ВД «Ін Юре», 2000. – 675 с.
18. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 р., Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр>.
19. Перелік країн, що підписали Протокол № 14 до Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод, що вносить зміни в контрольний механізм Конвенції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp>.
20. Завгородняя К.В. Нормативно-правовые основания применения практики Европейского суда по правам человека в уголовном судопроизводстве Украины и Республики Молдова : сравнительный анализ / К.В. Завгородняя // Международный научно-практический правовой журнал «Закон и Жизнь». – 2014. – № 12. – С. 44-48.

REFERENCES

1. “Criminal Code of Ukraine” : adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine on April 13, 2012 № 4651-VI [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Yanovych Y. P. “Organizational Problems of Providing Effective Protection from Prosecution in the Criminal Process of Ukraine” / Y.P. Yanovych // *Pravo obvyuvachenoho na*

- kvalifikovanyy zakhyst ta yogo zabezpechennya* : Proceedings of the International seminar, dated December 1-2, 2005 ; Kharkov / Redkol. : V.V. Stashys (hlav. red.) ta inet al. – Kharkiv ; Kyiv : TSNT «Hopak», 2006. – Pp. 77-79.
3. “Council of Europe Action Plan for Ukraine 2011-2014, dated June 23, 2011” [Electronic resource]. – Access mode : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_b25.
  4. Official Web Portal «Sudova vlada Ukrayiny». Meeting of the Steering Committee of the EU project “Support of Justice Reforms in Ukraine” [Electronic resource]. – Access mode : <http://court.gov.ua/118053/>
  5. Borzykh N.V. “Activity of Defender on Support of Rights and Freedoms of the Suspect and Accused in the Criminal Procedure of Ukraine” : abstract of thesis for the degree of candidate of law sciences : major 12.00.09 [Electronic resource] / N.V. Borzykh ; Dnipropetrovsk state university of internal affairs. – Access mode : <http://advokat-dnepropetrovsk.com/avtoreferaty-advokatura/139-2012-12-11-20-10-03>
  6. “Methodological Recommendations for Lawyers on Defence Activities Provided by Law” [Electronic resource]. – Access mode : http://ulaf.org.ua/wp-content/uploads/2013/12/BPD_metodichka1.pdf
  7. Kaplina O.V. *Pravozastosovne tlumachennia norm kriminalno-protseusualnogo prava* [Law Enforcement Interpretation of Regulations of Criminal Procedure Law] : monograph / O.V. Kaplina. – Kharkiv : Pravo, 2008. – 296 p.
  8. Malanchuk B. “Peculiarities of Article 3 Osoblyvosti statti 3 ECHR in the Light of Basic Principles of Interpretation of the Convention” [Electronic resource] / B. Malanchuk // *Pravo Ukrayiny*. – 2011. – № 7. – Access mode : <http://www.info-prensa.com/article-1098.html>.
  9. Symonovych D.V. *Yevropeyski standarty zabezpechennia prav liudyny v dosudovykh stadiyakh kriminalnogo protsesu Ukraine* [European Standards for Human Rights in the Pre-Trial Stage of the Criminal Proceeding in Ukraine] : monograph / D.V. Symonovych. – Kharkiv : NikaNova, 2011. – 272 p.
  10. Slipchenko V.I. “The Impact of the European Court of Human Rights on the Formation of the New Criminal Procedure Code of Ukraine” [Electronic resource]. – Access mode : www.dduvs.dp.ua/assets/files/news3/KPK/3.docx.
  11. Solovyov O. “Application of the Strasbourg Court as a Source of Law in Ukraine : Some Problematic Aspects” // *Pravo Ukrayiny*. – 2010. – № 10. – Pp. 207-212.
  12. “Statistics of the European Court of Human Rights for the 1959-2013” [Electronic resource]. – Access mode : www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2013_ENG.pdf
  13. “Statistics of the European Court of Human Rights as of 31.08.2014” [Electronic resource]. – Access mode : www.echr.coe.int/Documents/Stats_pending_month_2014_BIL.pdf
  14. “On the Fulfillment of Decisions and Application of Practice of the European Court of Human Rights” : Law of Ukraine № 3477-15 dated February 23, 2006 // The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
  15. *Filosofskiy slovar'* [Philosophical Dictionary] / Edited by I.T. Frolov. – 4th ed. – Moscow : Politizdav, 1981. – 445 p.
  16. “Academic Dictionary” [Electronic resource]. – Access mode : <http://sum.in.ua/s/pidstava>
  17. *Zibrania zakonodavstva Ukraine* [Collection of the Legislation of Ukraine] : The official publication. – V. 4 – Kyiv : Publishing House «In Yure», 2000. – 4 (PVR) 6. – P. 3-13

18. “On Ratification of the European Convention on Human Rights 1950, the First Protocol and Protocols № 2, 4, 7 and 11 of the Convention” : Law of Ukraine № 475/97-VR dated July 17, 1997 [Electronic resource] // The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/475/97-вр>
19. “The list of countries that have signed the Protocol number 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention” [Electronic resource]. – Access mode : <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?>
20. Zavorodniaia K.V. “Regulatory and Legal Basis for the Application of the practice of the European Court of Human Rights in Criminal Proceedings in Ukraine and the Republic of Moldova: Comparative Analysis” / K.V. Zavorodniaia // *Mezhdunarodnyy nauchno-prakticheskiiy pravovoy zhurnal «Zakon i Zhizn» («Leges si Viata»)*. – 2014. – № 12. – Pp. 44–48.